

Р.М. Бугріменко, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

П.В. Смірнова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О. Зонвіре, аспірант (*ХДУХТ, Харків*)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТОРГОВЕЛЬНИХ СИСТЕМ

У результаті різкого переходу від соціалістичної системи господарювання до капіталістичної в черговий раз виникла проблема розробки економічної стратегії розвитку країни. Ретроспективний аналіз теорій економічного росту показує, що проблема вибору й визначення довгострокової перспективи розвитку відтворювальних процесів ніколи не була простою. Потреба в теоретико-методологічних розробках питань подібного характеру постійно зростає й дуже важлива для стратегії розвитку вітчизняного бізнесу. Актуальність цих питань особливо затребувана в умовах бурхливої глобалізації світової економіки, коли боротьба з нею або стримування її стає безперспективною й безглуздою справою. Усе це приводить до істотних змін у характері й умовах функціонування всіх галузей національної економіки, у тому числі й торгівлі.

Торгівля піддається процесам глобалізації, що викликає якісні й кількісні зміни в системі організації й управління торговельним бізнесом. Це є результатом дії наступних факторів: збільшення розмірів і складності функціонування торговельних структур; розширення й поглиблення суспільного й міжнародного поділу праці; формування єдиного відтворювального процесу на новій інформаційній основі; розвиток адаптаційних механізмів в умовах конкурентного середовища, що динамічно розвивається в глобальному векторі, з елементами жорсткої фінансової монополізації ринку й панування глобальних інноваційних інформаційних технологій. Досліджувати вплив таких змін на процеси розвитку торгівлі за допомогою традиційної методології пізнання неможливо, тому що основою її виступає диференціація й спеціалізація знань про об'єкт, у той час як глобальні процеси вимагають їхньої інтеграції. Якщо традиційна методологія оцінки змін в об'єктах проводиться з позицій морфологічного редуціонізму, то зміни, що відбуваються необхідно оцінювати з позиції цільового релятивізму й холізму.

Потрібні перетворення в методології й методиці формування оптимальних динамічних систем розвитку торгівлі, що дозволить не протиставляти реінжиніринг - інжинірингу, еволюційність - революційності розвитку, а дасть можливість знайти баланс між ними,

виходячи із прийнятої стратегії економічного розвитку країни. Дослідження цих проблем вимагає пошуку нового інструментарію, що сприяє розгляду торгівлі як відкритої системи, описуючи відповідним чином її склад, структуру, внутрішні відносини, процеси організації обміну з навколишнім середовищем, зокрема інфраструктурними підсистемами.

Системно-еволюційний підхід дозволяє розглядати торгівлю як систему, еволюційний розвиток якої характеризується в таких системних характеристиках як саморегулювання, рівновага, стабільність, хаос, біфуркації, аттрактори й ін. Це новий напрямок дослідження, теоретичні основи якого стосовно до умов інфраструктурного розвитку торгівлі не розроблені.

Впровадження ідей і принципів системно-еволюційного підходу дозволяє врахувати складність торговельних систем, їх зв'язок з матеріальними, трудовими, фінансовими, інформаційними потоками, кожний з яких може виступити в ролі системотворчого фактору.

На відміну від наявних робіт із системного, еволюційного, інституціонального підходів дослідження систем, на нашу думку, увага повинна бути сконцентрована на використанні кількісно-формалізованих і інтуїтивно-експертних методів оцінки параметрів торговельних систем, наприклад: стабільність, еволюційність, розпад.

Потреба залучення системно-еволюційного підходу як методології дослідження функціонування торговельних систем пояснюється не тим, що вичерпано можливості інших підходів, а тим, що він як кінцева мета має можливість на комплексній основі здійснювати пошук підвищення ефективності досліджуваних торговельних процесів у конкурентному середовищі, шукати причини зміни системи, а не фрагментарно їх фіксувати.

Метою конкретного застосування системного підходу повинні бути не змістовні характеристики деякого об'єкта самого по собі, а аналіз дієвості й продуктивності, що застосовуються у вивченні даного об'єкта способів виявлення таких характеристик, факторів системних і системотворчих.

При цьому акцентується увага на вивченні об'єкта як деякої цілісності з наявністю системотворчих зв'язків, використовуючи в цьому випадку як кількісні, так і якісні способи їх виявлення. Системний підхід виходить із необхідності виявлення характеру взаємин між елементами, а не виявлення особливостей елементів системи. Завдання системного підходу виявити його життєве функціонування за допомогою визначення системотворчих факторів.